

Duikt er plotseling een zonderlinge slijmerige massa op in het gras, of op een oude boomstam... goede kans dat het een slijmzwam is!

Tekst en beeld Anna Kreffer

Slijmzwammen: mooi en mysterieus



Slijmzwammen kunnen zich snel ontwikkelen. Het gebundeld netpluimpje (*Stemonitis fusca* var. *rufescens*) veranderde binnen een dag van een uitwaaiende witte massa tot witte balletjes, de volgende morgen waren het purperen staafjes.

Het meest wonderlijke organisme dat ik ken, is wel de slijmzwam of myxomyceet. Het is geen plant, dier of paddenstoel, maar vormt een eigen rijk naast de andere genoemde groepen. Een slijmzwam begint zijn leven als eencellige, vormt daarna een groeiende en bewegende massa met vele kernen, om aan het eind, op een vaste plek te zorgen voor kleine vruchtlichamen en sporen. In aanvang van hun bestaan zijn slijmzwammen dierachtig, aan het eind lijken ze een beetje op paddenstoelen.

Uit een ontkiemende spore ontstaat een amoëbe-achtig wezentje bestaande uit één cel. Dat kruipt rond en neemt voedingsstoffen op: bacteriën, schimmels of organisch materiaal. In vochtige omstandigheden ontwikkelt een slijmzwam zweefharen om te kunnen zwemmen, maar verandert net zo makkelijk weer in de kruipende vorm. De cellen kunnen zich keer op keer delen. Onder gunstige omstandigheden gaan ze met elkaar versmelten en ontstaat er een organisme met heel veel kernen. Op dat moment wordt het ook voor mensen zichtbaar als slijmerige massa, die zich nog steeds kan voortbewegen om voedsel op te nemen en delen om te groeien. De heldergele heksenboter, de rozerode gewone boomwrat of het wittige groot kalkschuim zijn goed herkenbare soorten, die aardig groot kunnen worden. Maar veel vaker blijven slijmzwam-

men kleiner, meer verstopt, te vinden op of in vermolmd hout en afgefallen blad.

HAVERVLOKKEN

De Paddenstoelen Werkgroep Wasse-naarse Parken gaat om de week ergens op excursie, waar ik regelmatig aan deelneem. Lenie Bakker, al vele jaren lid van de werkgroep en liefhebster van slijmzwammen, raadde me eens aan heksenboter mee naar huis te nemen, dat zou mooi zijn om te zien. Belangrijk was het om het vochtig te houden en van voedsel te voorzien. In een plastic doosje, met op de bodem natte tissue en havervlokken als eten, heb ik het naast mij op mijn bureau gezet. De volgende dag was de heksenboter echt gaan groeien, over de vlokken heen, tegen de wanden op, spannend! Veel verder ging het toen niet. Slijmzwammen zijn heel kwetsbaar, bij de minste of geringste verstoring ontwikkelen ze zich niet verder.

Slijmzwammen zijn pas te determineren als ze vruchtlichamen vormen. Die kunnen allerlei kleuren hebben: geel, roze, bruin, zilver, wit, grijs,blauw. De vruchtlichamen, ook wel sporangia genoemd, kunnen verschillende vormen aannemen: ze tonen zich als kussentje, bolletjes met of zonder steel-tje of nog anders. Omdat ze zo klein zijn, is een loep nodig om te zien hoe prachtig ze zijn. De sporangia zijn vaak niet meer dan

een millimeter groot, ze staan meestal wel met veel bij elkaar en, mede door de kleuren, vallen ze toch op als je ernaar zoekt.

LANG HOUDBAAR

De overgang van kruipende slijmzwam naar vruchtlichamen kan heel snel gaan. Soms is het slijm binnen één dag veranderd in sporen verspreidende sporangia. In de natuur is dat niet of nauwelijks te volgen, vind die kleine dingetjes maar eens terug. Om het mee te kunnen maken, neem ik ze wel eens mee in een speciaal voor dit doel gemaakt doosje, om ze niet te beschadigen. Een (ijs) bakje met een laagje schuimrubber, piepschuim kan ook en een aantal knopspelden. Een blad of stukje losgesneden hout leg ik daarop en prik het vast. Het mooist is als de slijmzwam zich nog in slijmstadium bevindt en dan verder gaat. Maar ook als er al sporangia gevormd zijn kan het de moeite waard zijn om de ontwikkeling te volgen. De sporangia kunnen open barsten en dan kun je het ruimtelijk netwerk van draadjes, waartussen de sporen zitten, bewonderen. Extra leuk is dat het laatste stadium van een slijmzwam heel lang houdbaar is. Je kunt het bewaren in kleine (lucifer) doosjes en af en toe opnieuw bekijken of aan anderen laten zien en je verwonderen over de veelzijdigheid van de natuur. 